

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั่วประเทศต่างมีความตื่นตัวและให้ความสนใจกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น คือความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน อนาคตข้างหน้านักเรียนมัธยมศึกษาจะเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ และโรงเรียนเป็นแหล่งฝึกเยาวชนของชาติให้ออกไปสู่สังคมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ บรรยา-
กาดีและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียนในระบอบประชาธิปไตย จากเหตุการณ์ในอดีตจะพบว่าในช่วงปีการศึกษา 2516-2519 เป็นช่วงที่นักเรียนได้เคลื่อนไหวเรียกร้องให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดระบบการศึกษาให้นักเรียนมีอิสระมากขึ้น พร้อมทั้งขอให้ทางโรงเรียนจัดตั้งสภานักเรียน เพื่อฝึกระบบประชาธิปไตยในหมู่เยาวชน เพราะในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2516 นักเรียนมัธยมเป็นผู้รับและสนองตามคำสั่งครู-
อาจารย์ เมื่อนักศึกษาและนักเรียนบางสถานศึกษาได้เรียกร้องขอความเป็นประชาธิปไตย แต่ไม่ได้รับการสนองตอบจากฝ่ายผู้บริหารโรงเรียน จนบางครั้งทำให้เกิดเป็นอริกับฝ่ายบริหาร จนถึงกับเกิดการเดินขบวนประท้วง หรือปิดโปสเตอร์โจมตี อาจารย์ใหญ่และคณะครู¹
ในสภาพปัจจุบันนับตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2524 ในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ลดเล็กระบบสภานักเรียน มีผลทำให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ห่างไกลจากความเข้าใจเกี่ยวกับความ

¹มัญญ์ คุ่มดี, "สภานักเรียนชัยชนะของเรา," ชัยพจน์ 21 (1 มกราคม 2517):

เป็นประชาธิปไตย เพราะขาดนามทดลองที่เป็นประสบการณ์ตรง¹

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องการคุณภาพของประชาชนในระดับค่อนข้างสูง ดังนั้นคุณภาพของประชาชนจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และคุณภาพของประชาชนสามารถสร้างมาได้ 2 ทาง คือ

1. ทางด้านการศึกษา คือให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
2. ทางด้านการเรียนรู้คือให้ทางด้านการประสบการณ์ที่ถูกต้อง

แต่การศึกษาและการเรียนรู้ในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้เวลาที่ยาวนานพอสมควร และมีการต่อเนื่องไม่ขาดสาย ในอดีตประชาชนคนไทยพลาดโอกาสนี้ ยิ่งกว่านั้นในช่วงการปกครองประชาธิปไตยของเรา ประชาชนพบตัวอย่างและแนวทางปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามแนวประชาธิปไตย โดยเฉพาะประชาชนถูกยึดเยี้ยค้ำให้มีคามเลื่อมใสในลัทธิการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น² นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2524 กล่าวได้ว่าประวัติการเมืองของไทยในช่วงเวลา 49 ปีที่ผ่านมา ผู้ที่เข้ามามีบทบาทกำหนดรูปแบบการปกครองของไทยเป็นข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนเป็นส่วนมาก อาจจะมีช่วงเวลาเพียงเล็กน้อยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง³ จากประวัติศาสตร์จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมักจะมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะส่วนบนในระดับผู้บริหาร ส่วนล่างโดยเฉพาะประชาชนยังไม่ถูกเปลี่ยนแปลง⁴ ส่วนทางด้านการศึกษาในอดีต ประชาชนมีระดับการศึกษาต่ำและมอง

¹มติชน, 1 (20 กันยายน 2521): 7.

²กระมล ทองธรรมชาติ, การปกครองและการเมืองไทย (พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 317-318.

³Fred W. Riggs, Thailand: The Modernization of Bureaucratic Polity. (Honolulu: East - West Center Press, 1966), p. 142.

⁴ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช "การปฏิวัติที่ไร้ขบวนการ," รัฐศาสตร์ 17 (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 37.

ไม่เห็นประโยชน์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขโดยใช้โรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญ

ต้นเหตุแห่งความล้มเหลวของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้นมีหลายประการทั้งในส่วนของฝ่ายรัฐบาลและของประชาชน โดยเฉพาะในส่วนของรัฐบาลนั้น พิจารณาในประเด็นของรัฐธรรมนูญฉบับปี พุทธศักราช 2521 ได้ให้อำนาจแก่รัฐบาลมากจนทำให้ถูกขนานนามว่า "ประชาธิปไตยครึ่งใบ" พร้อมทั้งรัฐบาลไม่มีความจริงใจที่จะให้ประเทศชาติเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยดูจากมาตราที่ 194 แห่งรัฐธรรมนูญมีสาระในบทบัญญัติกำหนดให้นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเป็นผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง มีการให้อำนาจแก่วุฒิสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งเทียบเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร¹ จากตัวบทกฎหมายเป็นผลทำให้ประชาชนและนักการเมืองบางกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง เพราะรัฐบาลคำนึงถึงความอยู่รอดของคณะรัฐบาลมากกว่าผลประโยชน์ของชาติและประชาชน ในด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประชาธิปไตยในการทำงานของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้นำเรื่องเข้าที่ประชุมรัฐสภา เพื่อให้มีการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาออกอากาศ เพื่อให้ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้รับรู้ถึงความคิดและการทำงานของรัฐบาล แต่จากผลการประชุมร่วมในวันที่ 11 มกราคม 2523 เมื่อถึงกำหนดเวลาประชุม วุฒิสมาชิกมาเข้าประชุมน้อยมากจนไม่ครบองค์ประชุม ดังนั้นการประชุมจึงต้องเลื่อนไป² จากประเด็นนี้สามารถมองเห็นได้ว่ากลไกการปกครองของรัฐบาล ไม่เต็มใจที่จะให้ประชาชนมีความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และขาดความรับผิดชอบ โดยเฉพาะวุฒิสมาชิกที่ถือว่าเป็นผู้ทรงความรู้ที่สุดในรัฐสภา

¹"ประชาธิปไตยครึ่งใบ": สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 26 (9 ธันวาคม 2522): 7.

²ไทยรัฐ, 23 (12 มกราคม 2523): 2.

ในค่านประชาชน ซึ่งมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ขาดความเข้าใจถึงหลักการของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง, ดังเช่น ในกรณีที่นักเรียนหรือเยาวชนบางกลุ่มมักเข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพของตนในทางที่ผิด คือคิดว่าเมื่อตนต้องการอะไร เมื่อไม่ได้อย่างที่กลุ่มตนเองต้องการบางครั้งจะมีการเดินขบวน การชูเชิญ หรือบางครั้งจะมีการทำลายสถานที่เล่าเรียนให้เสียหาย¹ ฉะนั้นเราจะพบว่าการกระทำตนของเยาวชนบางครั้งก็ไม่ถูกต้อง แม้กระทั่งการชุมนุมประท้วงของพนักงานรถไฟเมื่อ 4 มิถุนายน 2522 นั้นจะพบว่ามีได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย เพราะพนักงานรถไฟ มิได้ยื่นขอเรียกร้องเป็นการร้องทุกข์ และส่งตัวแทนเข้าเจรจา ฉะนั้นจึงไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน เพราะการนัดหยุดงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นสาธารณูปโภคนั้นเป็นลักษณะบังคับกับรัฐบาล² บางกรณีประชาชนของเราก็มักจะไขว่คว้าสิทธิและหน้าที่ของตนจนเกินขอบเขตโดยมิได้เข้าใจถึงหลักของกฎหมายบ้านเมืองหรือเสรีภาพของตนตามกฎหมายระบุไว้ เช่น กรณีสมาชิกอาสาสมัครพิทักษ์ชาติไทย (อส.พท) ซึ่งแต่งกายคล้ายเครื่องแบบทหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้พกอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต จึงถูกเจ้าหน้าที่จับกุม แต่ได้มีสมาชิก (อส.พท) มาประท้วงให้ปล่อยผู้ต้องหา³ การกระทำดังกล่าวเป็นการขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอาสาป้องกันชาติ พ.ศ. 2520 บางกรณีเป็นปัญหาเล็กน้อย เช่น ปัญหาการจราจรทั่ว ๆ ไปในกรุงเทพมหานคร เช่นกรณี ปัญหาการจราจรทั่ว ๆ ไป ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ในปัจจุบันคือผู้ขับขี่รถยนต์ และคนเดินถนนยังไม่สำนึกในสิทธิและหน้าที่ต่อกฎและระเบียบที่กรมตำรวจวางไว้

¹ชานินทร์ กรัยวิเชียร, "บทบาทของเยาวชนนิสิตนักศึกษา," ระบอบประชาธิปไตย (พระนคร: โรงพิมพ์โรงเรียนรักษาความปลอดภัย กระทรวงกลาโหม, 2518), หน้า 66.

²สยามจดหมายเหตุ, 4 (1-7 มิถุนายน 2522): 627.

³สยามจดหมายเหตุ, 4 (27 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2522): 845.

มักมีการฝ่าฝืนเสมอ เช่น การขับรถฝ่าไฟแดง, การข้ามถนนไม่ตรงทางม้าลาย การจอดรถผิดที่ ผลทำให้การจราจรในกรุงเทพฯติดขัดเสมอ ปัจจุบันนี้คงกำกับการตำรวจจราจรได้เคร่งครัดให้ประชาชนปฏิบัติให้ถูกต้องจราจรจะไต่แก้นิสัยที่ชอบทำผิดระเบียบด้วย¹

จากผลการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วราชอาณาจักรในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย นับว่าเป็นอุปสรรคของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งอาจแปรเจตนาได้ว่า ประชาชนไม่สนใจในหลักการปกครองตนเองให้มีความสนใจในการที่จะมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยน้อย ซึ่งให้เห็นถึงความผิดพลาดของประชาชนที่มองไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง "เพรทติก เฮนรี" ปราชูทางรัฐศาสตร์ของอเมริกา และเป็นนักการเมืองคนสำคัญของอเมริกา สรุปว่า "เสียงประชาชนคือเสียงสวรรค์" ซึ่งสอดคล้องกับประธานาธิบดีลินคอล์นที่ว่า "รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน" และรัฐบาลประชาธิปไตยมีความหมายในตัวของมันเองว่าต้องผ่านการเลือกตั้ง² ในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 มีผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง 1623 คน ได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร 301 คน ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศ 21,283,790 คน ผลปรากฏว่าประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพียง 9,344,045 คน คิดเป็นร้อยละ 43.90 จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดคือ ยโสธร มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 119,996 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิ 155,621 คน คิดเป็นร้อยละ 77.11 จังหวัดที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งน้อยที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 2,245,448 คน แต่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 436,596 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.45³

¹ สยามจดหมายเหตุ, 3 (20 มกราคม 2520): 66.

² สยามนิกร, 3 (14 พฤษภาคม 2522): บทนำ

³ กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, รายงานผลการปฏิบัติงานในรอบเดือน
เมษายน (27 เมษายน 2522) หน้า 3.

ผลการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรปี 2522 จำแนกผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจำแนกตามภาค

ภาค	จำนวนผู้ใช้สิทธิ	มาใช้สิทธิ	ร้อยละ
กลาง	3,679,659	1,476,266	40.12
ตะวันออก	1,322,369	500,295	37.83
ใต้	2,608,954	1,083,319	41.52
เหนือ	4,604,200	2,226,403	48.35
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6,824,160	3,621,166	53.06
กรุงเทพมหานคร	2,244,448	436,596	19.45
ทั่วประเทศ	21,283,790	9,344,045	43.90

แหล่งที่มา รายงานผลการปฏิบัติงานในรอบเดือน เมษายน (17 เมษายน 2522) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

สถิติจังหวัดที่จำแนกผู้มีสิทธิออกเสียงคิดเป็นร้อยละดังนี้

ร้อยละ	60 ขึ้นไป	7	จังหวัด
ร้อยละ	50-59	21	จังหวัด
ร้อยละ	40 - 49	24	จังหวัด
ร้อยละ	30 - 39	17	จังหวัด
ร้อยละ	20 - 29	2	จังหวัด
ร้อยละ	20 ลงมา	1	จังหวัด

แหล่งที่มา รายงานผลการปฏิบัติงานในรอบเดือน เมษายน (27 เมษายน 2522) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ถ้าพิจารณาพฤติกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนคนไทยโดยพิจารณาจากผลของการเลือกตั้งจะออกมาในเชิงลบ (Negative) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า พฤติกรรมเหล่านี้มักเป็นอุปสรรคในการพัฒนาทางการเมืองระบบประชาธิปไตย เพราะผลออกมาคือประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ถึง 45% เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะมาจากสาเหตุในบทรัฐธรรมนูญที่จำกัดสิทธิของลูกต่างดาวหรือประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งเพราะความรู้อย่างแท้จริงของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่มีประชาชนอาจได้ยินได้ฟังถึงระบอบประชาธิปไตย แต่โดยเนื้อแท้แล้วไม่เข้าใจอะไรมากนัก ไม่เข้าใจแม้แต่ว่ามีหลักสำคัญของประชาธิปไตยนั้นจะเป็นไปได้อย่างไรเมื่อประชาชนรักษาสีหน้าของตนไว้และใช้สิทธิของตนให้ถูกต้อง¹

จากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนชาวไทย เมื่อศึกษาจากกรณีเลือกตั้งจะเห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ดำเนินไปตามหลักการหรือวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง² คือต้องแก้ที่ผู้บริหารประเทศ และมีตัวจักรสำคัญคือประชาชนโดยการศึกษาและการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ภาชนะนี้จึงตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่เป็นสถาบันสำคัญในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนที่จะออกไปสู่สังคมภายนอก

สมิธ เคราส์ และแอทกินสัน (Smith Krouse and Atkinson)

ได้กล่าวสนับสนุนความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนในสังคมประชาธิปไตยว่า "โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้ให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง

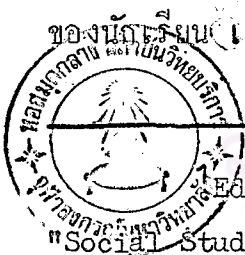
¹สยามรัฐ, 29 (28 เมษายน 2522): 2.

²วิมลวรรณ จินตราพันธุ์, "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาในด้านการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยในการเลือกตั้ง, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร (ฝ่ายวิชาการ กลุ่มกิจกรรม นักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517) หน้า 170.

ถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในขบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งและไม่เห็นคุณค่าของประชาธิปไตย และขาดความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิก อื่น ๆ ในสังคมเดียวกันแล้ว รากฐานของการปกครองจะล้มเหลว¹

บุญชนะ อัครถาวร² ได้แสดงความคิดเห็นว่า "โรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนมหาวิทยาลัยควรมีการฝึกอบรมนักเรียนและนักศึกษาให้โดยจริงจัง การเพาะนิสัยเยาวชนให้รู้จักความสำคัญของการที่จะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมจะเป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างตัวบุคคลให้เป็นประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต"

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ตามหลักสูตรใหม่ ปีการศึกษา 2521 ว่า นักเรียนมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตย สอดคล้องหรือแตกต่างกับพฤติกรรมประชาธิปไตย เพราะในปัจจุบันนี้จำนวนนักเรียนที่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนมาก เช่น ในปีการศึกษา 2521 มีจำนวนนักเรียนมัธยมทั่วประเทศทั้งหมด 1,276,362 คน³ เด็กมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นเด็กอยู่ในวัยเรียนและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ฉะนั้นสถานศึกษาย่อมมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียน และโรงเรียนสามารถเตรียมเยาวชนออกไปสู่สังคมประชาธิปไตยภายนอก และนักเรียนในช่วงอายุ 13 - 16 ปี นี้เป็นวัยรุ่น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของจิตใจอยู่เสมอ เด็กอาจจะมีความคิดการกระทำสอดคล้องกันหรือไม่ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาโดยเฉพาะในท้านมโนทัศน์ประชาธิปไตย กับพฤติกรรมการปฏิบัติจริงของนักเรียน เพื่อพัฒนาและวางรากฐานความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนในอนาคต

Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Alkinson, "Social Studies Programs," The Educator's Encyclopedia 7th ed. (1969): 347.

²บุญชนะ อัครถาวร, "การพัฒนาประเทศของรัฐบาลระบอบประชาธิปไตย," วารสารศึกษาศาสตร์แห่งชาติ 10 (พฤษภาคม 2513):8-9.

³สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กองแผนงาน, ฝ่ายข้อมูลและสถิติการศึกษา, 2521.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามองค์ประกอบต่าง ๆ คือ เพศ, โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์, การศึกษาของบิดา, รายได้ของครอบครัว, อาชีพของบิดา
3. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำแนกตามองค์ประกอบต่อไปนี้คือ ประเภทของโรงเรียน, เพศ, การศึกษาของบิดา, รายได้ของครอบครัว และอาชีพของบิดา
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำแนกตามองค์ประกอบต่อไปนี้คือ ประเภทของโรงเรียน, เพศ, การศึกษาของบิดา, รายได้ของครอบครัว และอาชีพของบิดา
5. เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรและการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งหาข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

สมมุติฐานของการวิจัย

- สมมุติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยสัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตย
- สมมุติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน
- สมมุติฐานที่ 3 มโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีองค์ประกอบแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 4 พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีองค์ประกอบต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบมโนทัศน์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคปลายปีการศึกษา 2524.
2. ตัวอย่างประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 540 คน ประกอบด้วยนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาล 270 คน นักเรียนจากโรงเรียนราษฎร์ 270 คน โดยใช้นักเรียนชั้น ม1, ม2 และ ม3 ชั้นละ 15 คน รวมโรงเรียนละ 45 คน
3. โรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วยโรงเรียน 3 ประเภท คือ โรงเรียนแบบสหศึกษา โรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง โดยเป็นโรงเรียนรัฐบาล 6 โรงเรียน ประเภทละ 2 โรงเรียน และโรงเรียนราษฎร์ 6 โรงเรียน ประเภทละ 2 โรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งเป็นพวก หรือชั้น (Stratified Random Sampling)
4. ในการวิจัยศึกษาถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในขอบเขตดังนี้
 - ก. ประเภทของโรงเรียน
 - ข. เพศ
 - ค. การศึกษาของบิดา
 - ง. รายได้ของครอบครัว
 - จ. อาชีพของบิดา
5. การวิจัยครั้งนี้ ไม่คำนึงถึงปัญหาหรือสาเหตุอื่น ๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องมโนทัศน์ หรือพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามโน้ตค้นประชาธิปไตย ประกอบด้วยคำถามชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) จำนวน 50 ข้อ และแบบสอบถามพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนเป็นแบบประเมินค่า (Rating-Scale) จำนวน 50 ข้อ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบและแบบสอบถามเองโดยอาศัยกฎเกณฑ์จากหลักสูตร สังคมศึกษา ปี 2521, โครงการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากตำราที่เกี่ยวข้อง, แบบเรียนทั้งของกระทรวงและเอกชน วารสาร และสิ่งตีพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบและแบบสอบถามเชิงปฏิบัติจริง โดยแบบสอบและแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กันเป็นรายข้อ ซึ่งได้รับการตรวจและการแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์ 3 ท่าน และคณาการศึกษา 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

สรุปขอบเขตมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ใช้ในการสร้างแบบสอบและแบบสอบถาม เพื่อการวิจัยดังนี้

1. ความหมายของประชาธิปไตย
2. หลักของประชาธิปไตย
3. ประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน
4. สิทธิและหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย
5. ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
6. ความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่านักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทุกคนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยตามหลักสูตร สังคมศึกษาเหมือนกัน
2. ผู้วิจัยถือว่า แบบสอบและแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองครอบคลุมเนื้อหา และสามารถเป็นเครื่องมือสอบมโนทัศน์ และสอบถามพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ตามวัตถุประสงค์จริง

3. วิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามพฤติกรรมเป็นวิธีการที่ดีและเหมาะสมที่สุดในการสำรวจรวมข้อมูล
4. คำตอบของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นคำตอบอย่างจริงจังและเชื่อถือได้

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ อาจมีความคลาดเคลื่อนได้เนื่องจากพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน ผู้วิจัยไม่อาจสังเกตและจดบันทึกได้ เพราะนักเรียนมีจำนวนมากเกินไป ผู้วิจัยใช้วัดพฤติกรรมเฉพาะแบบสอบถาม

ความสำคัญหรือประโยชน์ของการวิจัย

1. กระทรวงศึกษาธิการ อาจจะนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษาให้ดีขึ้น
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอาจจะใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการบริหารกิจกรรมนักเรียนและส่งเสริมประชาธิปไตยของนักเรียนให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของนักเรียน
3. อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเนื้อหาสาระ วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. ผู้ปกครองนักเรียนจะได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของบุตรและจะได้เป็นแนวทางในการอบรมดูแลต่อไป
5. เป็นแนวทางในการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำจำกัดความ

คำวามโนทัศน์ (Concept) นี้ในทางการศึกษาของไทยสามารถใช้ได้หลายคำ ซึ่งมีความหมายตรงโดยทั่วไปที่ให้มีทั้งนี้ สังกัป, ความคิดรวบยอด, มโนภาพ, มโนคติ, ความคิดครั้งสุดท้าย, ความรู้ความเข้าใจ

มโนทัศน์ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่ผู้เรียนได้รับจากประสบการณ์ต่าง ๆ¹

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละคนที่เป็น การแสดงออกหรือกริยาท่าทางภายนอกของบุคคลนั้น²

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกทางคำ นวาทหรือจิตใจ และอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะการกระทำหรือการแสดงออกนั้นจะสังเกตเห็นหรือไม่ก็ตาม³

ประชาธิปไตย หมายถึง วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยและระบบการปกครองซึ่งถือ วาอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากปวงชน

¹Carter V Good, Dictionary of Education (New York: Mc Graw - Hill Company. Third Edition, 1973), p 124.

²Noah Webster, Webster's New Twentieth Century Dictionary (New York: The Woold Publishing Company, 1971), p. 168.

³ไสว เพื่องวิทยารักษ์ "การเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

มโนทัศน์ประชาธิปไตย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย

พฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง การแสดงออกทางคำร่างกาย จิตใจ และ อารมณ์ในรูปต่าง ๆ (ในที่นี้เป็นการแสดงออกโดยแบบสอบถาม)

โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั้ง ประเภทโรงเรียนแบบสหศึกษา โรงเรียนสตรี และโรงเรียนชาย ที่เปิดสอนในระดับ ม.1-2 - 3

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ม.1, 2 และ ม.3 ปีการศึกษา 2524 ในกรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย